

2.11. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ

ΤΑ «ΚΟΙΝΑ»-ΔΗΜΟΣΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΗ

- Οικονομική ανάπτυξη - ευημερία
- Επιστημονική έρευνα
- Αξιοποίηση φυσικών πόρων
- Καταπολέμηση ανεργίας

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

- Εσωτερική διοίκηση-οργάνωση του κράτους, των υπηρεσιών
- Καταπολέμηση της γραφειοκρατίας - εξυπηρέτηση των πολιτών
- Διαφάνεια, αξιοκρατία

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

- Κοινωνική γαλήνη - συνεργασία – συναίνεση - συνοχή
- Ασφάλιση - πρόνοια
- Κοινωνικά προβλήματα
- Ασφάλεια - προστασία
- Απονομή δικαιοσύνης
- Εκπαίδευση
- Προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

- Ανάπτυξη και προβολή του πολιτισμού
- Προστασία μνημείων - αρχαιολογικών τόπων
- Αθλητισμός

ΦΥΣΗ-ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ-ΔΟΜΗΣΗ

- Προστασία του περιβάλλοντος
- Αειφόρος βιώσιμη ανάπτυξη

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ - ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΥΠΕΡΕΘΝΙΚΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ

- Εξωτερική πολιτική
- Άμυνα

ΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΛΑΟΣ - ΠΟΛΙΤΕΣ

- Διαφορετικά συμφέροντα
- Δικαιώματα - υποχρεώσεις
- Διαφορετικές ανάγκες

ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ - ΔΥΝΑΜΗ ΕΠΙΒΟΛΗΣ

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ

Σχεδιασμός (νόμοι)

ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ

Διοίκηση (θεσμοί)

ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ

Κράτος δικαίου
Ανομία - παραβατικότητα
Ποινή - σωφρονισμός

ΜΕΣΑ ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

ΝΟΜΟΙ

ΘΕΣΜΟΙ

- Οικονομικοί
- Πολιτικοί
- Θρησκευτικοί
- Αθλητικοί
- Στρατιωτικοί
- Καλλιτεχνικοί
- Εκπαιδευτικοί
- Κοινωνικοί
- Επιστημονικοί
- Περιβαλλοντικοί κ.λπ.

ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΑ - ΤΡΟΠΟΙ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

- Δημοκρατικά
- Ολοκληρωτικά

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Κράτος: οργανωμένη πολιτική οντότητα που κατέχει καθορισμένη γεωγραφική περιοχή και αντιπροσωπεύει έναν πληθυσμό. Αυτά μπορεί να αντιστοιχούν σε εθνικά κράτη, υποεθνικά κράτη, ή πολυεθνικά κράτη. Ένα κράτος συνήθως περιλαμβάνει *ένα σύνολο οργανισμών* οι οποίοι έχουν τη δικαιοδοσία να φτιάχνουν τους κανόνες που κυβερνούν τον πληθυσμό μίας κοινωνίας μέσα σε συγκεκριμένα γεωγραφικά όρια. Το κράτος έχει *κυβέρνηση, νόμους και αναγνωρισμένη κυριαρχία*.

Εξουσία: η δύναμη μιας ομάδας ανθρώπων να ρυθμίζουν με τις αποφάσεις τους τη ζωή ανθρώπων ή κοινωνικών ομάδων.

Κρατική εξουσία: όταν η εξουσία ασκείται από το κράτος, γίνεται λόγος για άσκηση κρατικής εξουσίας. Η λέξη κράτος προέρχεται ετυμολογικά από το ρήμα «κρατέω-κρατώ», που σημαίνει κυριαρχώ, έχω δύναμη και την επιβάλλω. Η έννοια του κράτους είναι λοιπόν συνυφασμένη με τη δύναμη, την εξουσία, την κυριαρχία. Κρατική εξουσία είναι η δυνατότητα του κράτους να επιτάσσει και να εξαναγκάζει σε συμμόρφωση προς τις επιταγές του.

Πολιτική: η συντονισμένη δράση ατόμων ή κοινωνικών ομάδων με σκοπό να πετύχουν στόχους που αφορούν το κοινωνικό σύνολο. Με την πολιτική οι άνθρωποι οργανώνουν την κοινωνική τους συμβίωση. Συμμετέχουν σε μια δημόσια διαδικασία προκειμένου να αντιμετωπίσουν προβλήματα που αφορούν κοινωνικές ομάδες ή το κοινωνικό σύνολο. Η πολιτική αναφέρεται κατεξοχήν στην άσκηση δημόσιας εξουσίας και τις σχέσεις κράτους - πολιτών.

Κοινά: οι υποθέσεις και τα προβλήματα που απασχολούν το σύνολο των πολιτών.

Συμμετοχή στα κοινά: η έμπρακτη -άμεση ή έμμεση- παρέμβαση των πολιτών στη δημόσια ζωή με σκοπό την αντιμετώπιση των ζητημάτων που τους αφορούν.

Πολίτευμα: το πολιτειακό καθεστώς (σύστημα) με το οποίο ρυθμίζεται η άσκηση της πολιτικής εξουσίας, τα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις αρχόντων και αρχομένων.

Απολυταρχία: καθεστώς που εδραιώθηκε σε πολλά ευρωπαϊκά κράτη μετά τη φεουδαρχία, στο οποίο ο μονάρχης είχε απεριόριστες εξουσίες με στόχο να αποδυναμώσει τις τοπικές αριστοκρατίες και την Εκκλησία.

Ολοκληρωτισμός: σύστημα διακυβέρνησης που επιδιώκει να ελέγξει όλες τις πτυχές της κοινωνικής και προσωπικής ζωής των πολιτών, να τους χειραγωγήσει με την προπαγάνδα, με σκοπό να περιορίσει τις ελευθερίες τους και να τους υποτάξει στη θέληση της κρατικής εξουσίας.

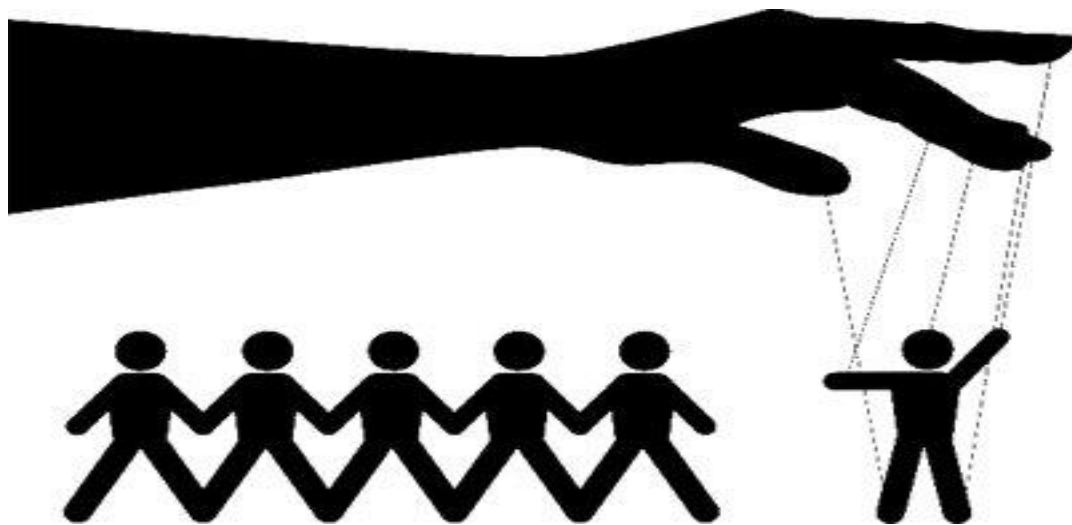
Χούντα - δικτατορία: ολοκληρωτικό σύστημα που καταργεί τον κοινοβουλευτισμό, τη δημοκρατία, τις ατομικές και πολιτικές ελευθερίες. Η διακυβέρνηση του κράτους χωρίς σύνταγμα, η κατάργηση των κομμάτων. Το κράτος θεοποιείται, όλες οι άλλες αξίες (ανθρώπινη ζωή, ειρήνη, ελευθερία, ελευθεροτυπία, πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα κ.λπ.) υποχωρούν.

Δημοκρατία: το πολίτευμα κατά το οποίο η εξουσία πηγάζει από τον λαό, ασκείται από τον λαό και υπηρετεί τα συμφέροντα του λαού. Κεντρικό χαρακτηριστικό της δημοκρατίας είναι η λήψη αποφάσεων με ψηφοφορία των πολιτών, στην άμεση δημοκρατία, ή κάποιων αντιπροσώπων τους, στην αντιπροσωπευτική δημοκρατία.

Δημοκρατικό έλλειμμα: όρος που χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι τα θεσμικά όργανα μιας κοινωνίας ή ενός διακρατικού οργανισμού στερούνται δημοκρατικότητας και φαίνονται απρόσιτα στον πολίτη, εξαιτίας της περίπλοκης λειτουργίας τους.

Κοινωνία των πολιτών: το σύνολο των οργανωμένων ενεργών πολιτών που αναπτύσσουν συλλογική δράση για να εξυπηρετήσουν μέσω ενός δημοκρατικού διαλόγου το γενικό συμφέρον και χρησιμεύουν ως μεσο-λαβητές μεταξύ των δημοσίων αρχών και των πολιτών

Πολιτικοί θεσμοί: αναφέρονται στη δημιουργία και διατήρηση της εξουσίας, την κατανομή και την άσκηση της από διάφορα κέντρα (Κοινοβούλιο, διοικητικοί θεσμοί, νομαρχίες, τοπική αυτοδιοίκηση, εκλογές, δικαστήρια, σωφρονιστικό σύστημα, Κράτος, Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ.λπ.).

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΑΣΚΗΣΗ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

Η πολιτική αφορά κατεξοχήν στην άσκηση δημόσιας εξουσίας και στις σχέσεις κράτους - πολιτών. Πολιτική δηλαδή είναι η συντονισμένη δράση ατόμων ή κοινωνικών ομάδων με σκοπό να πετύχουν στόχους που αφορούν το κοινωνικό σύνολο. Με την πολιτική οι άνθρωποι οργανώνουν την κοινωνική τους συμβίωση: συμμετέχουν σε μια δημόσια διαδικασία προκειμένου να αντιμετωπίσουν προβλήματα που αναφέρονται σε κοινωνικές ομάδες ή στο κοινωνικό σύνολο.

Εξουσία

Η εξουσία είναι συνυφασμένη με τις ανθρώπινες σχέσεις. Ανάμεσα σε αυτόν που ασκεί την εξουσία και αυτόν που επηρεάζεται από την άσκηση της υπάρχει σχέση ανισότητας. Ο ένας υπερέχει έναντι του άλλου σε έναν ή περισσότερους τομείς (π.χ. οικονομικά, κοινωνικά, συναισθηματικά, γνωσιακά) και καθιστά αυτή την υπεροχή σαφή. Άρα η εξουσία συνδέεται άρρηκτα με τη δύναμη που έχει κάποιος να επιβάλλει τη βούλησή του σε κάποιον άλλον ή να επηρεάζει τη συμπεριφορά του.

Κρατική εξουσία

Όταν η εξουσία ασκείται από το κράτος, γίνεται λόγος για άσκηση κρατικής εξουσίας. Κρατική εξουσία είναι η δυνατότητα του κράτους να επιτάσσει και να εξαναγκάζει σε συμμόρφωση προς τις επιταγές του.

Σκοποί

- Συμβολή στην προαγωγή του βιοτικού επιπέδου και της πνευματικής στάθμης του λαού.
- Εξυπηρέτηση του ευρύτερου κοινωνικού συμφέροντος και όχι μεμονωμένων ατόμων ή ομάδων.

Μέσα άσκησης εξουσίας

Η εξουσία μπορεί να ασκείται με τρόπους που εκτείνονται σε ένα ευρύ φάσμα, από τον εξαναγκασμό μέχρι τη χειραγώγηση.

Μηχανισμοί

Η κρατική εξουσία έχει τους μηχανισμούς που της επιτρέπουν να κάμπτει οποιαδήποτε βούληση της αντιτίθεται. Για παράδειγμα, τις εξωτερικές απειλές κατά της εδαφικής ακεραιότητας το κράτος τις κάμπτει με τις ένοπλες δυνάμεις, ενώ τις εσωτερικές απειλές της δημόσιας τάξης και ασφάλειας τις κάμπτει με τις αστυνομικές δυνάμεις.

Δίκαιο - νόμοι

Οι πολιτικές αποφάσεις γίνονται πράξη με την εισαγωγή κανόνων. Αυτό είναι το σημείο στο οποίο η πολιτική συναντά το δίκαιο.

Το δίκαιο είναι ένα σύνολο δεσμευτικών κανόνων που ρυθμίζουν την κοινωνική συμπεριφορά. Η επιβολή των κανόνων αυτών είναι απόρροια συγκεκριμένων πολιτικών επιλογών (π.χ. η Κυβέρνηση επιθυμεί να μειώσει τα αυτοκινητιστικά ατυχήματα, γι' αυτό προωθεί στη Βουλή για ψήφιση αυστηρές ρυθμίσεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας).

Κατά συνέπεια, το δίκαιο είναι αδύνατο να νοηθεί ανεξάρτητα από την πολιτική. Από την άλλη πλευρά, το δίκαιο είναι αυτό που ορίζει πώς ασκείται η πολιτική εξουσία, ποια είναι τα όριά της, πώς λαμβάνονται οι αποφάσεις από τα αρμόδια πολιτειακά όργανα, πώς διεξάγεται η πολιτική διαδικασία.

Κανόνες δικαίου και ηθικής

Μεταξύ δικαίου και ηθικής υπάρχουν οι ακόλουθες διαφορές:

- Το δίκαιο έχει δεσμευτικό χαρακτήρα. Κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει με την ηθική. Το άτομο, βέβαια, δέχεται κριτική για την «ηθική ποιότητα» των πράξεών του, κάνει και το ίδιο αυτοκριτική, εισπράττει επιδοκιμασία ή απόρριψη από το κοινωνικό σύνολο, έχει τύψεις, δεν υφίσταται όμως κυρώσεις, όπως στην περίπτωση παράβασης ενός κανόνα δικαίου.

- Δίκαιο και Ηθική είναι δυνατό να συμπίπτουν, αυτό όμως δεν είναι πάντα απαραίτητο. Για παράδειγμα, το γκρέμισμα αυθαίρετου κτιρίου που στέγαζε μια άπορη οικογένεια μπορεί να είναι μια νόμιμη πράξη, ηθικά πάντως αποδοκιμάζεται. Άλλωστε μπορεί μια πράξη να είναι παράνομη, να επιδοκιμάζεται ωστόσο ηθικά. Όπως για παράδειγμα στην τραγωδία *Αντιγόνη* του Σοφοκλή: η παράβαση από την Αντιγόνη της απαγόρευσης του Κρέοντα να θάψει τον αδελφό της επιδοκιμάζεται απόλυτα και μάλιστα διαχρονικά.

Πολιτικοί θεσμοί

Θεμελιώδεις πολιτικοί θεσμοί σε ένα δημοκρατικό καθεστώς είναι το *Κοινοβούλιο*, το *Σύνταγμα*, τα *συνδικάτα*, οι *δημοκρατικοί νόμοι*. Τα στοιχεία αυτά, μαζί με τη *Δημόσια Διοίκηση* και την *Τοπική Αυτοδιοίκηση*, αποτελούν πολιτικούς θεσμούς θεμελιώδεις για τη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Τα κοινά

Τα «κοινά», τα «δημόσια πράγματα», αντιδιαστέλλονται με τα θέματα που ανήκουν στην ιδιωτική σφαίρα, δηλαδή τον ιδιωτικό βίο, όπου το άτομο διαχειρίζεται τις προσωπικές του υποθέσεις (οικογένεια, κοινωνικές σχέσεις, πολιτιστική δημιουργία κ.λπ.) χωρίς την παρέμβαση του κράτους. Τέτοια είναι:

- η Δημόσια Διοίκηση
- η εκπαίδευση
- η δημόσια υγεία
- η εξεύρεση πόρων για την αντιμετώπιση των κρατικών αναγκών
- η ασφάλεια
- η οικονομία (βιομηχανία, εμπόριο, τουρισμός, ναυτιλία κ.λπ.)
- η προστασία του πολίτη
- η εξωτερική άμυνα
- η οργάνωση και συντήρηση του στρατού
- η ασφάλιση
- η απονομή δικαιοσύνης
- η λειτουργία του σωφρονιστικού συστήματος
- ο αθλητισμός
- ο πολιτισμός.

A. Ο ρόλος της πολιτείας

Μόνο η οργανωμένη πολιτεία είναι σε θέση να θεσπίσει κανόνες και να εγγυηθεί την εφαρμογή τους, ώστε να ευδοκιμήσει τόσο το άτομο όσο και το κοινωνικό σύνολο. Ειδικότερα, η οργανωμένη πολιτεία έχει τις ακόλουθες ευθύνες και υποχρεώσεις.

Στην οικονομική ζωή

Οι βασικές οικονομικές λειτουργίες του κράτους είναι η εξασφάλιση οικονομικής σταθερότητας και ανάπτυξης, η αναδιανομή του εισοδήματος και η παροχή δημόσιων αγαθών.

Εξασφάλιση οικονομικής σταθερότητας και ανάπτυξης

Σε περιπτώσεις οικονομικής ύφεσης, σε περιόδους πληθωρισμού όπως και σε άλλες περιπτώσεις που η οικονομία παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα, το κράτος παρεμβαίνει παίρνοντας μέτρα με σκοπό τη σταθεροποίηση της οικονομίας και τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης.

Πέρα από τον ρυθμιστικό του ρόλο για την οικονομική σταθερότητα, το κράτος έχει σημαντική συμμετοχή στην εκτέλεση δημόσιων έργων, που είναι απαραίτητα για την ανάπτυξη της οικονομίας. Τέτοια έργα είναι οι εθνικές οδοί, τα λιμάνια, τα εγχειοβελτιωτικά και αντιπλημμυρικά έργα κ.λπ. Τα έργα αυτά είναι επενδύσεις που αυξάνουν το κεφάλαιο της οικονομίας και βελτιώνουν την παραγωγικότητά της. Με άλλα λόγια, το κράτος μπορεί να συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη με τη δημιουργία υποδομής, επί της οποίας στηρίζονται πολλές οικονομικές δραστηριότητες. Για παράδειγμα, ένα εγχειοβελτιωτικό έργο αυξάνει τη γεωργική παραγωγή και τα εισοδήματα των αγροτών.

Αναδιανομή του εισοδήματος

Ένα βασικό και κρίσιμο μειονέκτημα των σύγχρονων οικονομιών είναι η τάση που υπάρχει στο οικονομικό σύστημα να δημιουργεί ανισότητες στη διανομή του εισοδήματος. Έτσι, στην οικονομία υπάρχουν ταυτόχρονα άτομα με μεγάλο πλούτο και άτομα που υποφέρουν από φτώχεια. Η συνύπαρξη πλούτου και φτώχειας αποτελεί κίνδυνο για την κοινωνική αρμονία, γιατί γίνεται αιτία κοινωνικών αναταραχών.

Για τον λόγο αυτόν, το κράτος παίρνει μέτρα με τα οποία ένα μέρος του εισοδήματος της οικονομίας μεταφέρεται από τα πλουσιότερα προς τα φτωχότερα άτομα, δηλαδή το κράτος παίρνει μέτρα αναδιανομής του εισοδήματος. Τέτοια μέτρα είναι η πληρωμή επιδομάτων σε άνεργους, η δωρεάν ιατρική, φαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη των απόρων, η απαλλαγή από τη φορολογία των χαμηλών εισοδημάτων, η δωρεάν παιδεία κ.λπ.

Σκοπός λοιπόν του κράτους όταν παίρνει μέτρα αναδιανομής του εισοδήματος είναι να επιτύχει κοινωνικά πιο αποδεκτή διανομή της συνολικής παραγωγής και να εξαλείψει τις περιπτώσεις μεγάλης φτώχειας σε μεγάλο μέρος του πληθυσμού.

Παροχή δημόσιων αγαθών

Ως δημόσια αγαθά γενικά θεωρούνται η εθνική άμυνα, η δημόσια ασφάλεια, τα εθνικά ή κοινοτικά πάρκα, οι εθνικές οδοί, οι φάροι στα λιμάνια κ.λπ. Εξαιτίας του χαρακτήρα αυτών των αγαθών και της αδυναμίας να εφαρμοστεί η αρχή του αποκλεισμού στη χρήση τους, την παραγωγή και διάθεσή τους αναλαμβάνει το κράτος.

Κρατικός προϋπολογισμός

Για να ανταποκριθεί το κράτος στις οικονομικές υποχρεώσεις του, συντάσσει κάθε χρόνο τον κρατικό προϋπολογισμό. Ο κρατικός προϋπολογισμός είναι ένας λογαριασμός που περιέχει όλες τις δαπάνες που προβλέπεται να γίνουν από το κράτος μέσα σε ένα έτος και όλα τα έσοδα που προβλέπεται να εισπράξει το κράτος κατά το ίδιο έτος. Ο κρατικός προϋπολογισμός δείχνει με μεγάλη λεπτομέρεια *τον τρόπο με τον οποίο κατανέμονται οι δημόσιες δαπάνες* στους διάφορους τομείς της οικονομίας *καθώς επίσης και τις πηγές* από τις οποίες εισρέουν τα έσοδα προς το Δημόσιο. Η κατανομή των δημοσίων δαπανών και η επιβολή φόρων δείχνει και την οικονομική πολιτική που ακολουθεί η Κυβέρνηση, γι' αυτό και ο κρατικός προϋπολογισμός είναι μια περιεκτική και σύντομη έκφραση της ασκούμενης οικονομικής πολιτικής.

Οι **δαπάνες** του δημόσιου τομέα περιλαμβάνουν πολλές και διαφορετικές μεταξύ τους κατηγορίες εξόδων, όπως είναι οι μισθοί των δημοσίων υπαλλήλων, η αγορά υλικού για τη δημόσια διοίκηση, η εκτέλεση διάφορων έργων, π.χ. δρόμων, οι στρατιωτικές δαπάνες, οι υποτροφίες, τα επιδόματα ανεργίας κ.λπ.

Τα **έσοδα** του Δημοσίου Τομέα με τα οποία καλύπτονται οι δημόσιες δαπάνες προέρχονται από διάφορες πηγές, όπως είναι οι φόροι, ο δανεισμός, διάφορα έσοδα από επιβολή τελών, έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα κ.λπ. Οι κυριότερες πηγές εσόδων είναι οι φόροι και ο δανεισμός.

Στην κοινωνική ζωή

Μέσω των κοινωνικών θεσμών η πολιτεία εξασφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας και καθορίζει τα δικαιώματα των πολιτών. Βασικές κοινωνικές λειτουργίες που επιτελεί είναι:

- παροχή οργανωμένης εκπαίδευσης σε όλους τους πολίτες ανεξάρτητα από την οικονομική τους κατάσταση και άλλες διαφορές (εθνοτικές, θρησκευτικές κ.λπ.)
- κοινωνική πρόνοια σε όλους τους πολίτες (μέριμνα για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, τους φτωχούς, τα άτομα τρίτης ηλικίας κ.λπ.)
- υγειονομική περίθαλψη
- οικονομική και ηθική στήριξη στους πολίτες όταν αντιμετωπίζουν προβλήματα που προκύπτουν από φυσικές καταστροφές, όπως είναι οι σεισμοί, οι πλημμύρες και άλλα φυσικά φαινόμενα
- επιβολή της έννομης τάξης και περιορισμός των φαινομένων κοινωνικής παθογένειας, τα φαινόμενα της βίας και της εγκληματικότητας.

Στην πολιτική

Μια ευνομούμενη πολιτεία θεσμοθετεί κανόνες και θεσμούς με τους οποίους:

- περιορίζει την κατάχρηση εξουσίας από άτομα που ασκούν εξουσία, διότι προβλέπει ότι κανένα άτομο, όποια εξουσία και αν ασκεί, δεν βρίσκεται πάνω από τους νόμους και τους θεσμούς (κράτος δικαίου)
- παρέχει τη δυνατότητα στο άτομο να συμμετέχει στα πολιτικά δρώμενα, να αγωνίζεται για την καλύτερη λειτουργία του πολιτεύματος και την απόκτηση περισσότερων δικαιωμάτων
- επιβάλλει την αξιοκρατία, την ισονομία, την ισηγορία και την αταξική αντιμετώπιση των μελών της
- στηρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα και αποτρέπει την εκμετάλλευση ανθρώπου από τον συνάνθρωπο
- φροντίζει ώστε όλα τα μέλη της να είναι ίσα απέναντι στο νόμο
- διασφαλίζει τα πολιτικά, κοινωνικά και ατομικά δικαιώματα
- κατοχυρώνει τον διάλογο, τον πλουραλισμό, την πολυφωνία.

Στου πολιτισμό

Μέσω νόμων και θεσμών προάγεται ο πολιτισμός, αφού:

- προωθείται η επιστημονική έρευνα
- παρέχεται εκπαίδευση
- αναπτύσσονται τα γράμματα και οι τέχνες
- προάγεται ο αθλητισμός
- στηρίζονται οι προσπάθειες ατόμων και συλλόγων για πολιτιστικές πρωτοβουλίες
- μέσω της εκπαίδευσης αναπτύσσεται η εθνική συνείδηση, προστατεύεται η γλώσσα και διαφυλάσσονται οι πολιτιστικές αξίες και η παράδοση
- ελέγχονται οι θεσμοί πληροφόρησης και διασφαλίζεται η ελευθεροτυπία
- προστατεύονται και φυλάσσονται τα μνημεία και οι αρχαιολογικοί χώροι.

Στο περιβάλλον

Με τον **πολεοδομικό σχεδιασμό** επιδιώκεται μια λειτουργικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά αποτελεσματικότερη οργάνωση του αστικού χώρου, με:

- εξασφάλιση χώρων πρασίνου
- κατάλληλη χάραξη δρόμων
- πρόβλεψη τεχνικών έργων
- ανάπλαση υποβαθμισμένων περιοχών
- προγραμματισμένη οικιστική ανάπτυξη υποβαθμισμένων περιοχών
- τουριστική ανάπτυξη με σεβασμό στο περιβάλλον
- προστασία του περιβάλλοντος
- τήρηση των διεθνών συνθηκών για το περιβάλλον
- προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης.

Με την **περιφερειακή ανάπτυξη** και τον **χωροταξικό σχεδιασμό**:

- καθορίζονται οι χρήσεις της γης, η διαμόρφωση οικισμών
- προστατεύονται περιοχές με υψηλή περιβαλλοντική αξία
- επιλέγονται περιοχές που κρίνονται κατάλληλες να δεχτούν δραστηριότητες με δυσμενείς περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Στις διεθνείς σχέσεις

Η πολιτεία:

- εξασφαλίζει και κατοχυρώνει την εθνική ελευθερία, την εθνική αυτοδιάθεση και κυριαρχία
- λαμβάνει μέτρα για την άμυνα της χώρας και την αποτροπή οποιασδήποτε επιβουλής εναντίον της
- συμμετέχει σε υπερεθνικούς οργανισμούς για την από κοινού αντιμετώπιση ποικίλων προβλημάτων
- συμβάλλει στην προάσπιση της ειρήνης και της ασφάλειας
- συμμετέχει σε ευρωπαϊκές και διεθνείς αθλητικές, επιστημονικές και πολιτιστικές διοργανώσεις.

Προϋποθέσεις

- Ειρήνη
- Εθνική ανεξαρτησία
- Δημοκρατία
- Ελευθερία
- Ευνομία
- Κοινωνική δικαιοσύνη

Μέσα σε μια ευνομούμενη πολιτεία τα άτομα αισθάνονται ασφάλεια και σιγουριά. Αποβάλλουν τον υπαρξιακό φόβο, το άγχος, την αβεβαιότητα και κατακτούν την ψυχολογική τους ελευθερία.

Μόνο σε μια οργανωμένη πολιτεία το άτομο πραγματοποιεί τους στόχους του και ολοκληρώνει την προσωπικότητά του. Χωρίς την αμφίδρομη σχέση πολιτείας και ατόμου δεν θα ήταν δυνατόν ο άνθρωπος να επιτελέσει τον προορισμό του, να αξιοποιήσει τις ικανότητές του, να καταξιωθεί και να πραγματωθεί.

B. Οι υποχρεώσεις των πολιτών

Ο πολίτης δεν πρέπει μόνο να απαιτεί από την πολιτεία εξασφάλιση όρων καλής και ασφαλούς διαβίωσης, αλλά οφείλει και ο ίδιος να ενδιαφέρεται για αυτή, να είναι συνεπής στις υποχρεώσεις του και να συμβάλλει καθημερινά στη στήριξη και στην ορθή λειτουργία της. Γι' αυτό το Σύνταγμα, εκτός από δικαιώματα, καθιερώνει και υποχρεώσεις των πολιτών, όπως:

α) **ο σεβασμός του Συντάγματος και η τήρηση των νόμων**· είναι η πρώτη και θεμελιώδης υποχρέωση που προβλέπει το Σύνταγμα

β) **η υποχρέωση κοινωνικής ευθύνης και εθνικής αλληλεγγύης**, όπως η υποχρέωση παροχής υπηρεσιών στο κοινωνικό σύνολο για την αντιμετώπιση εκτάκτων καταστάσεων ή επείγουσας κοινωνικής ανάγκης, πυρκαγιών, σεισμών κ.λπ. (άρθρο 25 Σ.)

γ) **η φορολογική υποχρέωση**, δηλαδή η υποχρέωση όλων των Ελλήνων πολιτών να συνεισφέρουν στα δημόσια βάρη, χωρίς διακρίσεις, ανάλογα με την οικονομική τους δυνατότητα (άρθρο 4, παρ. 5 Σ.)

δ) **η στρατολογική υποχρέωση**: κάθε Έλληνας είναι υποχρεωμένος να συμβάλει στην άμυνα της πατρίδας του όπως ορίζουν οι νόμοι (άρθρο 4, παρ. 6 Σ.)

ε) **η υποχρεωτική εκπαίδευση**: τα έτη υποχρεωτικής φοίτησης δεν μπορεί να είναι λιγότερα από εννέα (άρθρο 16, παρ. 3 Σ.).

Προϋποθέσεις

- Η συνειδητοποίηση του πολίτη ότι δεν είναι δυνατή η ευτυχία του έξω από την οργανωμένη πολιτεία.
- Η συμμετοχή στα κοινά, δηλαδή η ενεργή συμμετοχή στην επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων. Χρέος των πολιτών είναι να συμβάλουν στη διαμόρφωση των θεσμών που κατοχυρώνουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και προωθούν την αξιοκρατία, την ισονομία και την κοινωνική δικαιοσύνη. Πρώτιστο καθήκον τους είναι η πολιτικοποίηση και όχι η συγγνή κομματικοποίηση ή η συντεχνιακή αντίληψη, και η αντιμετώπιση των κοινών προβλημάτων.
- Η απόκτηση κοινωνικής συνείδησης. Ο πολίτης οφείλει να μη θέτει το ατομικό συμφέρον υπεράνω του κοινωνικού και, αν παραστεί ανάγκη, πρέπει αγόγγυστα να υποστεί οποιαδήποτε θυσία για την εξυπηρέτηση του κοινωνικού συμφέροντος. Να μην επιζητεί μόνο δικαιώματα, αλλά να εκπληρώνει παράλληλα και τις υποχρεώσεις του και να εκτελεί τα καθήκοντά του απέναντι στην οργανωμένη κοινωνία.
- Η παρακολούθηση των πολιτικών εξελίξεων, η ενημέρωση για τα προγράμματα των κομματικών σχηματισμών.
- Η ορθή αξιολόγηση και η αξιοκρατική επιλογή των αντιπροσώπων του.
- Ο αγώνας εναντίον εκείνων που θέλουν να παραβιάσουν τους δημοκρατικούς θεσμούς.
- Η καλλιέργεια του διαλόγου και η προώθηση της κοινωνικής συνεργασίας.
- Η αποβολή του φανατισμού και του δογματισμού.